

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1934.

Första kammaren.

Nr 10.

Lördagen den 17 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Företogs val av tjugufyra valmän för utseende av revisorer och revisors-suppleanter för granskning av riksbankens avdelningskontors i orterna räkningskaper och förvaltning; och befunnos efter valförrättningens slut hava blivit utsedda till valmän:

herr Anderson, Erik,	med 82 röster,
» Andersson, Elof,	» 82 » ,
» Andersson, Per,	» 82 » ,
» Bergström	» 82 » ,
» Berling	» 82 » ,
» Bodin, Gunnar,	» 82 » ,
» Boman	» 82 » ,
» Ernfors	» 82 » ,
» Forssberg	» 82 » ,
» Hagman	» 82 » ,
» Hansén	» 82 » ,
» Johansson i Friggeråker	» 82 » ,
» Larsén	» 82 » ,
» Nilsson i Kristianstad	» 82 » ,
» Nilsson i Malmö	» 82 » ,
» Norling	» 82 » ,
» Pålsson	» 82 » ,
» Rydberg	» 82 » ,
» Sandström	» 82 » ,
» Ström, Torsten,	» 82 » ,
» Strömberg	» 82 » ,
» Wahlmark	» 82 » ,
» Walles	» 82 » ,
» Velandér	» 82 » .

Anställdes val av sex suppleanter för de valmän, som av kammaren fått i uppdrag att utse revisorer och revisorssuppleanter för granskning av riksbankens avdelningskontors i orterna räkningskaper och förvaltning; och befunnos efter valförrättningens slut hava blivit utsedda till valmanssuppleanter:

herr Nilsson, Theodor,	med 48 röster,
» Nilsson, Bernhard,	» 48 » ,
» Nilsson, Alexander,	» 48 » ,
» Bodin, Karl,	» 48 » ,
» Rosén	» 48 » ,
» Bjurström	» 48 » ,

sedan ordningen dem emellan blivit genom lottning bestämd.

Herr statsrådet *Schlyter* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 103, med förslag till lag om sterilisering av vissa sinnessjuka, sinnesslöa eller andra som lida av rubbad själsverksamhet;

nr 107, angående uppförande av byggnad för fackavdelningen för väg- och vattenbyggnad vid Chalmers tekniska institut;

nr 108, med förslag till grunder för dyrtidstillägg under ecklesiastikåret 1934/1935 åt dels kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster, dels ock innehavare av prästerliga emeritilöner;

nr 124, med förslag till lag om bevisning genom sakkunnig, m. m.;

nr 125, med förslag till lag angående tillägg till 21 § lagen den 14 juni 1917 (nr 380) om införelse i avlöning, pension eller livränta;

nr 126, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 31 maj 1932 (nr 156) om anstånd i särskilt fall med gälds betalning;

nr 128, angående nedsättning av räntan å vissa egnahemslån från statens vattenfallsverk; samt

nr 129, angående inköp för postverkets räkning av riksbankens fastighet i Visby.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 123, angående avskrivning av viss fordran hos förre konsuln i New York K. Woxen.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtanden nr 1—3.

Föredrogs och lades till handlingarna bankoutskottets memorial nr 6, med överlämnande av redaktionskommitténs för utgivande av ett historiskt och statsvetenskapligt arbete om den svenska riksdagen berättelse över kommitténs verksamhet under år 1933.

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bankoutskottets utlåtanden nr 7—9 och andra lagutskottets utlåtande nr 7.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 och 11 §§ lagen den 30 juni 1916 (nr 312) angående ansvarighet för skada i följd av automobiltrafik; och

nr 9, i anledning av väckt motion angående lagstiftning till radiolyssnares skyddande mot obehöriga störningar.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om reglering av uppsägning av anställning i enskild tjänst.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 3, i anledning av väckt motion om utredning och förslag angående en författningsenlig reglering av uppsägning av anställning i enskild tjänst.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 64, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Bergström* hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och even-

Om reglering av uppsägning av anställning i enskild tjänst. (Forts.)
tuellt förslag till riksdagen angående en författningsenlig reglering av uppsägning av anställning i enskild tjänst.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Herr Bergström: Herr talman! Det är riktigt som utskottet säger, att det pågår utredningar i det ärende, som jag med min motion velat bringa under behandling. Jag har dock velat fästa uppmärksamheten på de klart påvisbara olägenheter, som uppstått på grund av att det inte finns någon författning i ämnet. Att sådana olägenheter förefinnas, kunna bl. a. arbetsförmedlingsanstalterna och rättshjälpsanstalterna vittna om.

Jag konstaterar emellertid med tillfredsställelse, att utskottet i sitt utlåtande påvisat vikten och betydelsen av att något åtgöres i denna fråga, och jag får vara tillfreds med den förmodan, som utskottet uttalat om att utredningarna snart skola vara slutförda och att därefter förslag till åtgärder, som jag vill hoppas utan allt för stor tidsutdräkt, skola komma att föreläggas riksdagen.

Jag har därför, herr talman, ingen anledning att nu framställa något yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 4, i anledning av väckt motion angående viss ändring i lagen om arbetarskydd, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för K. S. H. Hartin från viss betalningsskyldighet; och

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående gäldande av vissa haverikostnader.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av överenskommelse mellan Sverige och Finland angående gemensam bevakning för bekämpande av olovlig införsel av alkoholvaror, m. m.; och

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 17 maj 1923 (nr 113) om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 5, angående dyrtidstillägg åt den hos riksdagen tillfälligt anställda personalen, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

*Om förbud mot
rökning i
riksdagens
samman-
trädessalar.*

Föredrogs ånyo första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 1, i anledning av väckt motion om förbud mot rökning i riksdagens sammanträdessalar.

I en inom första kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott för behandling hänvisad motion, nr 285, hade herr *Lindhagen* hemställt, att riksdagen eller åtminstone första kammaren ville såsom tillägg till sina ordningsstadgar föreskriva förbud för rökning i riksdagens sammanträdessalar, för vilket ändamål de än användes.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att förevarande motion ej måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.

Herr Lindhagen: Herr talman! Jag har upplevat en indiansommar av liberalismens herravälde inom riksdagen, då så kallade kulturfrågor också voro en angelägenhet, med vilken vi spädde ut våra materiella omsorger. Sedan dess har humanismen trängts tillbaka av materiens framträngande och den hänsynslöshet, som den skapar även i människornas hjärtan och sinnelag. Ett sådant gissel är det s. k. missbruket av tobak.

Jag vill fästa uppmärksamheten på att även den nuvarande parlamentarismen här i Sverige nyligen har utgått från en sådan utgångspunkt. 1912 beslöt riksdagen enhälligt på förslag av mig, att regeringen borde beivra missbruk av tobaksrökning och annat tobaksbruk genom upplysningsverksamhet, vilket ju är det verksammaste medlet, på samma gång det också är det minst verksamma, där det inte finns vilja att tillägna sig en sådan upplysning. Det blev naturligtvis föga av detta beslut. Det interPELLERADES, PETITIONERADES och sprangs i trapporna hos regeringen, men byråcheferna, kanske med cigarr i munnen, lade skrivelsen på hyllorna. Då återkom motionären i riksdagen 1929 med samma sak, och vi fingo åter ungefär samma beslut av en enhällig riksdag.

Det ligger således ändå gömt i vårt medvetande, att här är det fråga om något okultiverat, som vi för att rädda ras och kultur måste sätta en viss dämpare för, ett: hitintill i varje fall och icke vidare. Riksdagen gick 1929 så långt, att den på förslag av Israel Holmgren tillade, att det skulle inte blott bli en upplysning, som skulle söka förmå individen att frivilligt avhålla sig från missbruk av tobak, utan det borde ock bli en utredning om de skadliga verkningarna; således också en vetenskaplig utredning. Nu ligger även den riksdagsskrivelsen, förmodar jag, och sover sin Törnrosasömn där uppe, liksom 1912 års riksdagsskrivelse gjorde. Jag har inte börjat att springa i trapporna ännu, ty jag har haft så många andra att springa i, men jag skall göra det nu efter det beslut, som kammaren i dag kommer att fatta i detta ärende.

Den här gången har jag emellertid för att vinna något inskränkt några specialyrkanden, varmed jag besvarade kammaren 1931, väsentligt. Jag har nämligen frångått frågan om svenska folket, ty därom ligger ju redan en riksdagsskrivelse. År 1931 begärdes i riksdagens lokaler i allmänhet rökfria utrymmen för dem, som vilja skriva, läsa och äta utan rökning o. s. v. I dessa lokaler skulle det emellertid enligt den nu väckta motionen tills vidare vara tillåtet att röka. Men att det i våra större samlings-salar skulle vara förbjudet att röka såsom en helig lag tycker jag inte är för mycket begärt.

För att kunna komma till det resultatet har jag åberopat, att inom enskilda organisationer, som ha samlings-salar, såsom konserthuset, musikaliska akademien, Auditorium, vetenskapsakademien, de kristliga föreningarna för unga män och kvinnor o. s. v., gäller överallt förbud att röka, för vilket ändamål

Om förbud mot rökning i riksdagens sammanträdessalar. (Forts.)

lokalerna än användas. Det har visat sig, att det även går för sig att driva partipolitik i sådana salar utan att röka, vilket ju har varit den svåraste övervinnelsen. Det har hållits stora partikongresser både i musikaliska akademien och konserthuset. Och har man sett på maken, det gick mycket bra även för rökare, som ansett det vara omistligt för dem att sitta och överlägga och bolma sin ovana in i ansiktet på kamrater, som ogärna ville veta av det. De som inte kunde hålla måtta fingo gå ned i kapprummet och röka och nöjas med eventuella rökfria beslut.

Då tycker man verkligen, att sådana institutioner som riksdagen med sitt riksdagshus och Stockholms stadsfullmäktige med sitt stadshus skulle hylla samma princip, och när deras stora sammanträdessalar användas, för vilket ändamål det vara må, skulle väl riksdagen och huvudstadens kommun kunna vara lika kulturella som de enskilda, som dock delvis skola gagna ekonomiskt på utthyrandet av sina samlingssalar.

Praktiskt taget avser denna motion således att få till stånd ett förbud mot rökning i riksdagens samlingssalar i allmänhet. I plenisalarna behövs det ju inte något förbud. Varför röka inte herrarna här? Jag har nästan funderat på att om den här motionen avslås såsom obehövlig, skulle jag skaffa mig en cigarrett och sätta mig och röka där uppe för att få se, hur det skulle tagas sig ut. Det vågar jag emellertid inte, för jag vet, att herrarnas rättsmedvetande skulle ogilla mitt tilltag i högsta grad. Varför kan då inte detta rättsmedvetande sträcka sig även till de andra samlingssalarna?

I utskotten röker man inte. Det är något som säger, att det passar sig inte. Det är ett stycke av den gamla liberala kulturen, som är kvar. Men när statsutskottet sammanträder på avdelningar, vilket ju är privata sammanträden vid sidan av författningen, då lär man släppa Barrabam lös, åtminstone på vissa avdelningar. En person, som skulle komma till ett sådant sammanträde, sade mig en gång, att han knappast kunde se medlemmarna på den avdelningen i statsutskottet. Nå, det var väl en överdrift, kan jag tro, men man måste tillgripa överdrifter också för att göra saken i och för sig gällande.

Nu ha de tidigare motionerna för riksdagens del lett till att det äntligen på ett litet skrivrum härintill satts upp, att »tobaksrökning undanbedes». Man har inte vågat skriva »förbjudes». Så långsamt går den s. k. utvecklingen. Men tro ni, min dam och mina herrar, att detta iakttages? Nej, den som kommit in på sin plats anser det vara sin heliga rätt att röka. Redan den där inskriptionen på en av Riddarholmens pelare av munken från medeltiden angående de sex dödssynderna för svenska folket omtalar ju, att en av dem var contemptus legum, d. v. s. förakt för lagarna. Det kan man se ett exempel på inne i det där lilla undanskymda rummet. Det har till och med gått så långt en gång, att en herre, som bolmade som en fabriksskorsten under högkonjunktur, vände på skylten, medan han rökte. Det är verkligen riktigt svenskt måste man säga.

Nu har ju som jag nyss nämnde riksdagen skrivit och sagt, att detta missbruk är farligt för de rökandes hälsa, och att det bör bli en populär upplysningsverksamhet och en vetenskaplig undersökning om den saken. Men så har det också betydelse, att det är frisk luft i de lokaler, där man vistas. Vi måste gå ut ibland, säga vi, för att få frisk luft, men skulle man då inte vara angelägen om att i görligaste mån bevara frisk luft i våra samlings-salar! Det är väl det minsta man kan begära. I all synnerhet som läkare förbjuda personer med svåra katarrer att vistas i rökiga lokaler. När då personer, som äro förkylda och inte själva hemfallit åt det där missbruket, måste vistas i sådana lokaler, måste det väl vara de andras plikt, eller om de inte känna det, borde det väl åtminstone vara fastställt genom lagarna, att man

Om förbud mot rökning i riksdagens sammanträdessalar. (Forts.)
inte får förvärra de där katarrerna. Rökarna må själva sköta sig bäst de vilja, men vi andra vilja ha vår hälsa och vår friska luft i fred.

Tänk till exempel på hur det är i partilokalen där uppe. De anses ju vara enskilda lokaler och inte riksdagens tillhörighet längre. Jag vet inte, hur det är i de andra partierna. Ha ni något förbud? Men socialdemokraterna ha haft ett förbud. Jag tyckte, att det var ett oerhört framsteg, men i år har det avslagits, ty beslutet därom ansågs bära upprepas varje år. I partilokalerna rökes det nu friskt av intellektualister och nykomlingar. De som ha varit med om de här motionerna visa en viss återhållsamhet, men intellektualisterna måste särskilt röka, måhända för att kunna hålla sitt intellekt vid liv, ty det är så överansträngt och uppenerverat.

Så ha vi stadshuset. Där rökes det ännu värre, och där har man också börjat att röka vid nämndernas sammanträden; men märkvärdigt nog, förefaller det mig, inte där jag sitter. Det är det enda tillfälle jag vet, då en fullkomlig minoritet får överrösta de andra. Men det är nog på grund av att de förstå, att de i själva verket inte ha rättighet att röka vid ett sådant tillfälle.

Nu säger 1934 års utskottet förstas, att det instämmer i vad utskottet vid 1931 års riksdag sade, nämligen att det inte har visat sig något behov och inte kan anses lämpligt att stäcka friheten. Vidare yttrades: »Att därvid hänsyn alltid komme att tagas till önskemål, som framföres från av tobaksrökning besvärade ledamöter, torde kunna förutsättas och syntes riksdagen således icke behöva fastställa några regler härom.» Även det åberopar det nuvarande utskottet.

Men här har utskottet förbisett, vad saken i själva verket gäller. Det är mindre fråga om någon hänsyn till besvärade ledamöter, fastän det ju kan finnas en del sådana också. Här gäller det en allmän kulturfråga. Jag är så van vid att umgås med rökare, ty jag måste vara närvarande på en hel del ställen, där det rökes, och tar mindre skada av det, ty jag skaffar mig ersättning genom frisk luft efteråt. Må man ock besinna, vilken otrevlig uppgift det är att tigga sig till rökfrihet. Det dra sig nog de flesta för.

Herr talman! På grund av vad jag nu anfört måste jag i alla fall yrka bifall till motionen med den moderata begränsning, som den fått.

Herr Velander: Herr talman! Den ärade motionären har enligt egen utsago vid motionens tillblivelse drömt sig bort till en för ett par år tillbaka i en viss samlingssal här i Stockholm omkring honom församlad liten skara, som under devisen »Bort med tobaken» där bidat tidens tecken. Den stimulerande gnista, som herr Lindhagen genom sin motion velat sända den lilla skaran, är givetvis uttryck för en synnerligen prisvärd minnesgodhet från hans sida. Då härtill kommer, att enligt herr Lindhagens erfarenhet en del intellektualister och andra hans partivänner vid partimöten, förmodligen hållna inom riksdagshusets väggar, ha för sed att hänge sig åt rökning i en sådan utsträckning, att de närmast förete bilden av fabrikkorstenar under en högkonjunktur, är det ju med herr Lindhagens utgångspunkter ganska förklarligt, att denna motion kommit till.

Utskottet har emellertid inte haft några med herr Lindhagens jämförliga tråkiga erfarenheter att stödja sig på. För utskottet har det synts, som om rökare och icke rökare skulle trivas ganska bra tillsammans; och i varje fall torde inte rökarna kunna lastas för bristande hänsyn mot de icke rökande. Därtill kommer ju, att denna kammare för endast ett par år tillbaka, så vitt jag kunnat finna, fullständigt enhälligt avvisat en liknande motion, även den

Om förbud mot rökning i riksdagens sammanträdesalar. (Forts.)

väckt av herr Lindhagen. Med hänsyn härtill har utskottet inte kunnat finna något skäl att stödja herr Lindhagens nu förnyade framstöt.

Jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr Lindhagen: Det var verkligen ett ganska skruvat försvar åtminstone. Jag vill upplysa den föregående talaren att denna kammare 1929 enhälligt skrivit och begärt att få kapson på den här hälsovådliga vanan, och varför skall man inte åberopa det lika väl som det där avslaget?

Så talade han om att vi trivdes tillsammans, rökare och icke rökare, och därför bör man låta rökarna släppa Barrabam lös. Vad är det för slags filosofi och humanism? Vi skola väl inte arrangera inbördeskrig som i Österrike heller, utan vi måste väl hålla god ton, så länge rökningen är tillåten. Men att de där cigarrkanonerna bolma mitt i ansiktet på oss anser jag vara en obehörig beskjutning och ett obehörigt gasanfall. Det var inte värt att försöka bortförklara den saken, fastän vi som sagt få finna oss i det. Det är ju inte dödligt, åtminstone inte genast.

Redan detta skäl, herr talman, tycker jag är tillräckligt för att vidhålla mitt yrkande.

Herr Velander: Jag vill, herr talman, endast säga, att när herr Lindhagen hänvisar till en viss »kapson», som daterar sig från 1929, och tycker, att det var orätt från min sida att inte åberopa detta förhållande, så kan jag inte underlåta att dra den slutsatsen, att denna »kapson» tycks ha verkat i en ganska bestämd riktning, eftersom första kammaren 1931 fullständigt ändrat ståndpunkt.

Herr Lindhagen: Första kammaren, och sedan den andra, riktade sig 1929 med vördnad till Kungl. Maj:t. Där ligger nu denna riksdagsskrivelse, och den hänger som ett damoklessvärd även över Velander. Här är det på grund av rökarnas övermakt bara fråga om att i tysthet begrava en enskild motion, som aldrig kommer till Kungl. Maj:t och som sedan inte längre är hotfull.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lindhagen* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första kammarens första tillfälliga utskott hemställt i sitt utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositio-

Om förbud mot rökning i riksdagens sammanträdessalar. (Forts.)
 nen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Herr **Lindhagen** erhöll på begäran ordet och yttrade: Det var dock, herr talman, en förvånande stor minoritet för att vara i denna kammare!

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående likviderandet av vissa av vattenfallsstyrelsen utfärdade reverser; och

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av återbetalningsskyldighet beträffande vissa av vattenfallsstyrelsen oriktigt utbetalta dyrtidstillägg.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om användande av viss del av de till fonden för pensionering av civila tjänst innehavare under budgetåret 1933/1934 inflytande medlen, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande bankoutskottets utlåtande nr 11, angående regleringen för budgetåret 1934/1935 av utgifterna under riksstatsens elfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensionsväsendet, utom i vad angår anslaget till allmänna indragningsstaten.

Punkterna 1—14.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 15.

Lades till handlingarna.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge den 7 november 1933 avslutad konvention angående konkurs m. m.;

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 24 juli 1903 om utländsk försäkringsanstalts rätt att driva försäkringsrörelse här i riket m. m.; och

nr 12, i anledning av väckt motion om lagstiftning angående revisorer och huru revision skall verkställas.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtande nr 13, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 57 § sista stycket sjömanslagen.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 127, vilken behandlats av första lagutskottet, hade herr *Lindberg* i Stockholm hemställt, att riksdagen måtte antaga följande ändrade lydelse av 57 § sista stycket sjömanslagen:

»Besättningsens kosthåll må icke av någon övertagas på entreprenad.»

Om förbud mot utlämnande på entreprenad av kosthåll å fartyg.

Om förbud mot utlämnande på entreprenad av kosthåll å fartyg. (Forts.)

Utskottet hade i det nu ifrågakvarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herrar *Åkerman*, *Klefbeck* och *von Heland*, fru *Östlund* och herr *Hermansson*, vilka förklarar sig anse, att utskottet bort i anledning av motionen hemställa, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville efter verkställd utredning taga under öfvervägande, huruvida genom upphävande av den fartygsredare medgivna befogenhet att å entreprenad upplåta kosthållet ombord besättningen kunde vinna ökad trygghet för tillgodonjutande av sin rätt till god och tillräcklig kost, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Herr Åkerman: Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till reservationen.

Vi reser vanter anse, att motionärens yrkande är förtjänt av en utredning och att denna utredning lämpligen bör göras av Kungl. Maj:t. Det bör inte kosta något vidare, ty Kungl. Maj:t kan höra vederbörande ämbetsverk och organisationer och av dem få de upplysningar, som torde vara erforderliga. Man finner av utskottets utlåtande, att utskottet självt visst icke vill förneka, att det finns åtskilliga punkter, som man inte är riktigt säker på. Med den uppfattningen tycker jag för min del, att även utskottets majoritet kunde ha gått med på att låta Kungl. Maj:t föranstalta om en utredning.

Det är ju bekant, att i den vidsträcktare farten bruka rederierna ha sin egen mathållning och inte upplåta den på entreprenad. Om de under sådana förhållanden kunna tillse, att de inte, som utskottet synes frukta, bli på något sätt lurade av den, som förestår mathållningen, så borde det vara än lättare för dem att utöva motsvarande kontroll i den inrikes farten.

Utskottet erkänner också, att det ligger nära till hands att antaga, att entreprenadsystemet kan i någon mån försämra kosten för folket, ty det är ju uppenbart, att entreprenören gärna vill förtjäna en slant på affären.

Vi ha därför ansett, att man inte på detta sätt kort och gott bör avfärda motionären utan att man i stället bör be Kungl. Maj:t att se till, hur det ställer sig på detta område, och efter utredningen inkomma med de förslag, som kunna befinnas erforderliga.

Herr Norling: Herr talman! Det kan utan tvivel förefalla en smula hårdhärtat att motsätta sig något så anspråkslöst som ett utredningskrav, i synnerhet när man för detsamma kan presentera vissa humanitärt betonade förevändningar.

Mitt första intryck, när jag läste den föreliggande motionen, var nog även, att motionärens yrkande hade vissa skäl för sig. Ser man emellertid litet närmare på saken, skall man finna, att, om någonsin en ifrågasatt utredning varit svagt motiverad, så är den det i detta fall. Motionären vänder sig mot det s. k. entreprenadsystemet i fråga om mathållningen för personalen ombord på handelsflottans fartyg men har inte på något sätt lyckats uppvisa, att missförhållanden i någon större omfattning verkligen förefinnas, och han har än mindre uppvisat, att entreprenadsystemet i och för sig är orsaken till de missförhållanden, som i enstaka fall konstaterats. Så vitt man vet, förekomma de av motionären klandrade förhållandena i avseende på bespisningen av handelsflottans personal i ganska begränsad omfattning, och även entreprenadsystemet förekommer i mycket begränsad omfattning, företrädesvis på en del fartyg, som gå i kustfart. Klagomålen över kosthålningen och dess

Om förbud mot utlämnande på entreprenad av kosthåll å fartyg. (Forts.)
 understundom mindre tillfredsställande beskaffenhet hänföra sig emellertid inte enbart till sådana fartyg, där entreprenadsystemet tillämpas. Mycket ofta inträffar det, att besättningsmän ombord på fartyg, där rederiet självt genom någon för ändamålet anställd person ombesörjer kosthållningen, ändock klaga över att maten är dålig eller otillräcklig, och i sådana fall kan ju inte entreprenadsystemet vara någon användbar syndabock. Rätta förhållandet är naturligtvis, att dålig mathållning kan förekomma, vare sig man tillämpar det ena eller det andra systemet. Att rederiet självt genom anställd person svarar för saken, är lika litet någon garanti för god kosthållning som entreprenadsystemet i och för sig får anses presumera en dålig kosthållning. Genom att ensidigt vända sig emot entreprenadsystemet kommer man alltså inte till rätta med mer än en viss del av de missförhållanden, som möjligen föreligga. Och man bör dessutom inte glömma, att entreprenadsystemet i vissa fall torde vara betingat av ganska stora praktiska fördelar, dem det ju för övrigt inte finns någon anledning att här närmare gå in på.

När jag för min del inte har kunnat finna, att motionären har anfört sådana skäl, som verkligen motivera en utredning, har jag särskilt fäst mig vid det förhållandet, att inga klagomål från sjöfolkets egna fackliga organisationer ha citerats i motionen eller på annat sätt blivit bekanta. Man bör härav kunna dra den slutsatsen, att missförhållandena knappast för närvarande ha en sådan avsevärd omfattning, att lagstiftningen bör inskrida. Först om det längre fram visar sig, att sjömännens fackliga sammanslutningar misslyckas i sina eventuella försök att åstadkomma rättelse, kan det vara på tiden, att statsmakten inskrider. Men när frågan en gång har kommit i det läget, så lär det nog vara lämpligast att låta reformsträvandena rikta sig mot missförhållandena i och för sig, alltså inte enbart mot den grupp av missförhållanden, som stå i relation till entreprenadsystemet.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Häri instämde herr *Bismark*.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Akerman* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 13, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-

Om förbud mot utlämnande på entreprenad av kosthåll å fartyg. (Forts.)
 propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtande nr 14, i anledning av väckt *Ang. handelsresandes förmånsrätt i konkurs.* motion angående förmånsrätt för icke fast anställda handelsresande att utbekomma fordran för lön och provision.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 66, vilken behandlats av första lagutskottet, hade herr *Wallés* m. fl. hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville utarbета och för riksdagen framlägga förslag till sådan ändring av 17 kap. 4 § handelsbalken, att handelsresande, vare sig de vore fast anställda eller ej, bleve med avseende å rätten att med förmånsrätt utbekomma fordran för lön och provision likställda.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr *Wallés*: Herr talman! Jag nödgas uttala mitt beklagande av att utskottet icke kunnat gå med på bifall till motionens yrkande om utredning. Det förefaller mig, som om det dock framginge av utskottets utlåtande att saken inte alls ligger så klar, som utskottet förmenar, och att en närmare undersökning därför skulle vara väl motiverad. Hur som helst så är det dock ett faktum, att här lida en del samhällsmedborgare under ett missförhållande, som borde och kunde avhjälpas. Jag vill uttala den förhoppningen, att vederbörande departementschef ägnar saken den uppmärksamhet, som han anser den vara värd. Sådant läget nu är har jag inte något yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 5, i anledning av väckta *Om vissa ändringar i ensittarlagen.* motioner angående ändringar i lagen om rätt i vissa fall för nyttjanderätts-havare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område.

Andra lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft två inom andra kammaren väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen nr 447 av herr *Weijne* och nr 449 av herr *Danielsson*.

I motionen II: 447 hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida icke den i lagen den 18 juni 1925 om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område i första paragrafen fastställda tidpunkten den 1 januari 1919 kunde framflyttas.

I motionen II: 449 hade yrkats, att riksdagen måtte besluta företaga sådan ändring i nämnda lag, att större möjligheter till inlösningsrätt erbjödes, samt att vederbörande utskott måtte utforma de ändringar i lagtexten, som därigenom erfordrades. Om dessa yrkanden icke skulle kunna bifallas, hade hemställts om skrivelseförslag med begäran om utredning i det syfte, som i motionen berörts.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på återopade grunder hemställt,

Om vissa ändringar i ensittarlagen. (Forts.)

- 1) att motionen II:447 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd; samt
- 2) att motionen II: 449 icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Herr **Lindhagen**: Herr talman, mina herrar! De här förevarande motionerna äro till sin principiella innebörd och även till sin praktiska betydelse av mycket stor vikt. Jag har icke varit i tillfälle — eller också har jag försummat det — att närvara i lagutskottet, då de behandlades, och därför förekommer inte någon reservation från min sida. Jag har begärt att få antecknat, att om jag varit närvarande skulle jag ha röstat för motionerna, men en sådan anteckning ansågs inte kunna äga rum. Det var dock förr i tiden brukligt, att man fick göra sådana anteckningar. Men tiderna förändras och vi med dem.

Detta ärende rör, som kammaren finner, den s. k. ensittarlagen, vilken har blötts och stötts vid många tillfällen i riksdagen och slutligen också fått praktisk betydelse, varigenom den länt till stort gagn för egnahemsbildningen i landet och berett familjer, som hade egna hus på annans grund, möjlighet att för framtiden få ha hemmet på en trygg och egen grund. Detta var lagens patos.

Den genomfördes 1918 och var det första stora exemplet på att s. k. lösningsrätt eller expropriationsrätt även skulle kunna användas för att påkalla avträdande av jord för främjande av de enskilda medborgarnas berättigade sociala livsintressen. Innan denna lag kom till, fanns sådan expropriationsrätt blott i fråga om allmänna samlingslokaler för kulturella eller ekonomiska ändamål.

Det väcktes mycket tidigt motion om denna sak av en representant i andra kammaren från Småland, vilken tillhörde det konservativa partiet. När frågan den gången kom till lagutskottet ansågs det vara en så stor nyhet, att man sade: »Ja, men det där går väl inte an!» Så sade också vice ordföranden, rådmän Zetterstrand. Jag kommer så väl ihåg, att till och med han yttrade sig så till mig. Jag blev ensam reservant i lagutskottet, men vann majoritet — efter vad jag vill minnas en stor majoritet — i andra kammaren för denna ensamma reservation.

Sådant kunde inträffa i början av seklet. Nu är det fullkomligt omöjligt. Då tänkte var och en för sig själv och röstade som han tyckte. Nu äro vi allesamma nummer i partierna och rösta utan att tänka, mer eller mindre direkt på kommando. Det tjänar dock ingenting till att klaga över den saken, jag bara konstaterar faktum. Det reder sig väl i alla fall med tiden på ett eller annat sätt.

År 1918 kom äntligen lagen till på förslag av den liberale justitieminister Löfgren, som således förordade ett expropriationsingripande på detta sociala område, och som för övrigt på sin tid hade givit jordkommissionen i uppdrag att särskilt bevaka expropriationsfrågornas betydelse för jordfrågan. Lagen befanns emellertid vara till den grad utarmad på möjligheter till praktisk tillämpning, att riksdagen till och med frångick sin benägenhet, att en lag, som är nyligen tillkommen, skall man inte röra vid förrän man närmare fått se dess verkningar. Verkningarna voro nämligen plus minus noll. Därför reviderade man lagen två gånger å rad kort efter dess antagande.

Lagen av 1918 innehöll den bestämmelsen, att den skulle ha tillämpning på lägenheter, som voro bebyggda redan den 1 januari 1918, således tätt inpå lagens antagande. Det gick för sig den tiden.

År 1920 vidtogs en revision av lagen, som gjorde den någorlunda effektiv, och då framflyttades giltighetstiden av riksdagen till den 1 januari 1919, så-

Om vissa ändringar i ensittarlagen. (Forts.)

ledes ett år. Det gick också för sig. Sedan kom ett ytterligare fullkomnande till stånd.

Sedan ha åren gått, och man har funnit, att nya lägenheter, som uppstått och bebyggts efter den tiden, sväva i precis samma osäkerhet som de andra gjorde tidigare. Lagen av 1918 antogs ju därför att man visste, att det fanns sådana lägenheter, där vederbörande inte kunnat förvärva en tomt med det avsedda läget och därför måst nöja sig med en upplåtelse av tomten med rätt att där bygga ett eget hus. Men denna utveckling fortsätter naturligtvis alltjämt, helst som riksdagen alldeles har avslagit tanken på att råda bot på missförhållandena genom att — under betryggande villkor i alla möjliga avseenden för jordägaren, vilket ju även ensittarlagen föreskriver — ordna det så, att man även skulle ha expropriationsrätt för att få en ännu inte bebyggd tomt upplåten till bebyggande. Detta vore väl en konsekvens. Men så har man inte gjort, och man har därför fortfarande måst reda sig alldeles som förut med att bygga sina hus på en grund, som man bara fick arrenderätt till på viss tid. När den tiden går ut äro husägarna fullständigt i jordägarnas händer. De senare kunna genom att vägra att låta dem behålla tomten tilltvinga sig möjligheten — något som förr i tiden ofta skedde — att för en spottstyver förvärva själva huset, som annars inte hade något annat värde än rivningsvärdet.

Det har på grund av dessa förhållanden ofta kommit fram motioner i riksdagen, och jag har även varit med om att försöka få den fastställda tidpunkten, den 1 januari 1919, framflyttad, så att lagen även kunde omfatta nya på detta sätt bebyggda lägenheter. Detta är väl inte annat än rättvist, när alla andra försiktighetsmått i lagen dock även där skulle bli iakttagna likaväl som i de gamla fallen. Men nu går det inte längre, och jag vet inte, vad man har för skäl därtill. Det är väl så, att äganderättens helgd, när det gäller jordbruksfastigheter, har blivit oerhört skarpt tillspetsad, till skillnad mot förut. Det egendomliga är i alla fall, mina herrar, att ni ända in i det sista äro med om att genom arvsskatter, förmögenhetsskatter och inkomstskatter konfiskera löst kapital och inkomster utan ersättning. Men när det gäller jordkapitalet, som dock är det förnämsta av alla kapital och från vilket i förening med arbete all vinning kommer — då finns det numera inte någon möjlighet att komma någon vart här i riksdagen. Snart nog känner jag mig fullkomligt ensam om kravet på att någon stackare mot ersättning med det allmännas bistånd skall få tillösa sig en jordbit, som ligger obegagnad av jordägaren och är oodlad eller ligger under ett sådant där hus. Det blir alltid ett absolut nej. Detta är också ett bevis på att humanismen i världen tvinar bort under intrycket av våra materiella svårigheter. Materiens ångvält går över alla idyller, vilka vi försöka att bygga upp.

Utskottet är förstås enhälligt. Herr Hage har antecknat en blank reservation — blank, så att man inte vet, vad han vill, men jag kan tro, att då har han väl inte mycket att säga i saken. Man brukar säga, att lagen av 1918 blott var en övergående reglering för avhjälpan av redan befintliga missförhållanden. Men när precis samma missförhållanden alltjämt uppstå under årens lopp — böra inte de också tillfälligtvis regleras? Det skulle ju ske genom att man i någon mån framflyttade den fastställda tidsgränsen. Det skulle med andra ord innebära, att då toge vi hänsyn till dessa människor, som det här gäller, på samma sätt, som vi gjorde 1918. Nu göra vi det inte, ty nu råder en annan tidsanda. Vi göra en konst i dem. Är det ett resultat av den allmänna rösträtten?

Utom den av motionärerna påyrkade regleringen i detta avseende har herr Danielsson antytt, att det finns andra svårigheter fortfarande, vilket vi mycket väl förstå och veta, att det finns, men det är ju lika omöjligt att med den

Om vissa ändringar i ensittarlagen. (Forts.)

nuvarande riksdagens uppfattning få någon bot även på sådana missförhållanden till förmån för betryckta medmänniskor.

Utskottet säger, att det anförts starka skäl för att motionerna skola avslås. Vad är det för starka skäl? Är det ett starkt skäl, att dessa människor skola prisgivas och deras hem äventyras och raseras, när nyttjanderättstiden är utgången — är det ett starkt skäl nu, när man 1918 sade, att det var ett synnerligen svagt skäl, som därför då förkastades. Starka skäl! Det är verkligen att ta för sig vad som helst utan att närmare utveckla styrkan av dessa skäl, som inte ens äro svaga utan nästan kriminella, skulle jag vilja säga. Att lämna en familj i sticket just därför, att den har byggt sitt hem efter den 1 januari 1919, när nu så många år ha gått! Den familjen är fågelfri, men för dem, som byggt förut, har man gjort en särskild lag. Är det någon rim och reson i en sådan lagstiftning?

Det är i alla fall ganska viktigt, att sådana här motioner väckas och att lagutskottet och andra utskott avge sina betänkanden med rent avslag, »non possumus», som det heter på det lärda språket. I framtiden, då man skall skriva historien om olika tiders politiska psyken, skall man just genom sådana glimtar få klart för sig vad som rört sig i de olika tiderna. Detta skall man kunna uppdaga en gång, när man återkommit till en föryngrad och renad humanism, i stället för det nuvarande materiella våldets herravälde över oss alla.

Jag yrkar således, herr talman, principiellt och framför allt ur den praktiska synpunkt, som jag nyss nämnde, bifall till förslaget om en skrivelse i motionernas syfte.

Herr Tamm, Gustaf: Herr talman! Det finns givetvis varken inom eller utom utskottet någon, med kännedom om hithörande förhållanden, som vill förneka den stora betydelse, som denna s. k. ensittarlag har haft. Numera går det dock knappast något enda år utan att såväl lagutskottet som riksdagen får tillfälle att upptaga till behandling en eller annan punkt i denna lag på grund av väckta motioner. Antingen komma de från herr Lindhagen, som med sin kända principfasthet anser, att frågan icke bör släppas, eller också, som i år, från andra motionärer, som funnit några enstaka fall, där man kanske skulle kunna tänka sig, att en ändring i lagen hade medfört vissa förmåner för några personer. Utskottet säger sig dock — något som herr Lindhagen anmärkte på med tydligt underkännande — hava starka skäl för att avstyrka dessa motioner.

Då herr Lindhagen efterlyste dessa skäl, vill jag framhålla några av dem. De äro egentligen två.

Den nu gällande bestämmelsen om tidpunkten för rätt till inlösen, nämligen att bostaden skall ha uppförts före den 1 januari 1919, tillkom efter mycket noggrann omprövning. Det är givet, att om man oupphörligt skulle ändra på denna lag, skulle detta i mycket hög grad undergräva statsmakternas auktoritet och tron på deras verkligt goda vilja. Den synpunkten upptogs också i det yttrande, som lagrådet avgav vid det tillfället. Denna ståndpunkt intar utskottet i år liksom föregående år.

Det förhåller sig även så, att en förflyttning gång på gång av tidpunkten för lagstiftningens ikraftträdande, d. v. s. en ändring av 1 §, inte skulle kunna undgå att motverka hela det syfte, som både herr Lindhagen och vi alla vilja tillgodose. Ty det är givet, att om upplåtare av jord veta, att de ständigt äro utsatta för risken av att lagen skall uppluckras i det ena eller andra avseendet, så uppstår en viss motvilja mot att överhuvud taget upplåta dylika tomter till personer, som vilja bygga sin lilla stuga på dem. Det är inte heller riktigt att argumentera som herr Lindhagen gör, då han säger: varför skall

Om vissa ändringar i ensittarlagen. (Forts.)

man inte nu kunna vara lika human som man var förr i tiden? Förhållandena ha nämligen ändrats fullkomligt. Förr fanns det tusentals, jag kan säga tiotusentals sådana där små egna hem på mark, som bara var upplåten med upplåtelserätt. Numera har systemet ändrats i mycket hög grad. Då upplåtelser numera förekomma, ske de i allra största utsträckning och i de allra flesta fall med full äganderätt efter avstyckning. Den, som numera bygger, har alltså i regel köpt sin tomt, innan han börjar bygga. Därav följer, att behovet av en förändring av lagstiftningen med framflyttning av tiden, såsom herr Lindhagen önskar, numera inte förefinnes, åtminstone inte alls tillnärmelsevis i samma grad som förut.

Det är också ganska märkvärdigt konstatera, att verkan av denna lag ännu ingalunda upphört. Jag kommer inte ihåg siffrorna — jag blev anmanad av utskottets ordförande, som var tvungen att avlägsna sig, att svara herr Lindhagen och har inte skaffat mig något material — men jag vill minnas från frågans behandling i lagutskottet, att det varje år allt fortfarande kommer många hundra fall till behandling enligt denna lagstiftning.

Jag tror alltså inte, att det innebär någon som helst olägenhet, om lagen bibehålles i den form den nu har. Tvärtom skulle jag inte tro, att de, som herr Lindhagen mest sympatiserar för, överhuvud skulle ha något gagn av en ändring, utan den skulle tvärtom stoppa upp eller åtminstone hindra hela denna upplåtelse av tomter för egnahemsbygge i arrendeform.

Jag vill inte i detta sammanhang inlåta mig på vad herr Lindhagen yttrade om expropriationsrätten. Det hörde givetvis inte hit, ty i detta fall finns ju expropriationsrätt, och det var ju helt andra frågor, som herr Lindhagen kom att beröra.

Jag anser således i överensstämmelse med utskottets nästan enhälliga mening, att de föreliggande motionerna icke böra leda till någon åtgärd, och jag ber, herr talman, att i enlighet med utskottets hemställan få yrka avslag på de föreliggande motionerna.

Herr Lindhagen: Det sista anförandet var, såvitt jag förstår, ett försök till kringgående rörelser på så många linjer som det eniga utskottets utsedde talesman möjligtvis kunde hitta på för att därigenom kunna fullkomligt gå förbi själva saken, den heta gröten.

För det första var det inte bara tiotusen sådana egna hem, som det gällde att tillgodose, när lagen antogs 1918, utan det var åtminstone hundratusen enligt den statistik, som man gjorde. Därav följer också, att den lagen fortfarande tillämpas, ty det går inte på en gång att genomföra så många inlösningar. En mängd husägare löser ock marken först, när slutet av upplåtelsetiden nalkas. Då komma de. Men påpekandet, att lösningar enligt gamla lagen ännu förekomma, är inte det allra ringaste bevis för att detta förslag är obehövligt.

Vidare sades, att det inte alls är fråga om någon expropriationsrätt. Jo, det är just fråga om expropriationsrättens utsträckande enligt lagen till sådana hem, som tillkommit efter den 1 januari 1919. Jag förstår inte alls, vad den siste talaren menade med denna erinran.

Vidare yttrade han, att statsmakten skulle förlora sin auktoritet, ifall man ändrade och plottrade för mycket på en sådan här lag. Det har ju plottrats ganska mycket på denna lag och i början på ett fenomenalt ovanligt sätt, just för att få den effektiv, och om den fortfarande brister på någon punkt, böra väl statsmakterna avhjälpas även de bristerna. Inte stärker riksdagen genom ett avslag sin auktoritet hos folk ute i landet, som nu får gå ifrån sina hem. Och det är bara den auktoriteten det är fråga om. Andra männi-

Om vissa ändringar i ensittarlagen. (Forts.)

skor, som ha sitt på det torra, bry sig inte ett dugg om att reflektera över riksdagens auktoritet eller icke auktoritet i denna sak. Riksdagen förlorar därmed sin auktoritet hos alla dem, som få gå ifrån sina hem, genom att riksdagen inte vill lyssna till deras böner. De äro så få, säger herr Tamm. Det vet varken Tamm eller jag, men vi veta, att det oupphörligt kommer klagomål från bygderna, och dessa klagomål måste tas upp. Bli de avslagna, förlorar riksdagen totalt sin auktoritet hos dessa personer och deras närmaste.

Det förmenades, att man överhuvud taget inte fick gång på gång ändra lagen. Sedan den 1 januari 1919 har det förflutit lång tid. Nu äro vi inne på 1934. Det förhållandet kan tala åtskilligt för att man bör ingripa, även om man nödvändigt vill, att stora kvantiteter av år skola förgå, innan man inlåter sig på en ändring. Jag anser, att, även om det bara är fråga om ett år, och någonting bör avhjälpas, bör den, som lider därav, få riksdagens handräckning till felets avhjälpande. En sådan handräckning gavs 1920, då tiden framflyttades från 1 januari 1918 till 1 januari 1919. Om det för övrigt gäller en eller tusen personer, så är det i alla fall en rättssak, som bör finna sitt uttryck i lagstiftning, ty även en man har befogenhet att komma till sin rätt.

Vidare ansåg Tamm, att folk, som äger tomtmark, inte skulle upplåta tomten, om de veta, att tomterna sedan kunna få inlösas. Nå, detta skulle likafullt varit ett skäl mot hela 1918 års lag, ty det var samma äventyr, då den antogs. Men i alla fall antogs den, och nu visar ju erfarenheten, att det likväl är en hel del folk, som upplåter.

Herr Tamm sade, att nu går det inte till på det sättet. Det är andra förhållanden nu, nu köpes marken med äganderätt. På samma gång säger han, att, om man genomför detta projekt, skulle arrenderätten äventyras. Det är två oförklarliga motsägelser. Det är här bara fråga om att människor fortfarande få sådana här upplåtelser bara med nyttjanderätt. Och då ha de rättighet att bli skyddade av staten lika väl som alla deras föregångare i detta avseende.

Nu kan det ju medgivas, att denna lag från början lika väl som nu kan leda till att åtskilliga andra markägare tänka på antytt sätt, men i så fall bör lagen kompletteras, såsom jag föreslog i fjol, med utsträckande av expropriationsrätten enligt en särskild lag därhän, att man även kan få — under betryggande garantier för jordägaren — lösa till sig en tomt, på vilken man ämnar bygga ett hus. Men detta voro herrarna absolut emot, och det är således ert fel, om möjligheterna att bygga hem på andras jord numera förminskats. Ni ville ju inte vara med om att skapa det där tillfället.

I alla fall finns det som sagt fortfarande folk, som låter andra bygga på en tomt. När jordägaren tillåter detta, betyder det väl, att han anser sig kunna undvara tomten. Om den sedan skall lösas med äganderätt, finnas ytterligare i lagen uppställda garantier utöver dem, som jordägaren redan förutsett, då han upplåt tomten såsom någonting han kunde undvara.

Således, herr talman, vidhåller jag mitt yrkande.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att därunder yrkats dels att vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr *Lindhagen*, att riksdagen skulle besluta att till Kungl. Maj:t avlåta en skrivelse i det syfte, som angivits i de i ämnet väckta motionerna.

Sedermera gjordes propositioner enligt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övertvägande ja besvarad.

Hans excellens herr statsministern *Hansson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 136, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 29 juni 1912 (nr 206) om arbetarskydd;

nr 137, med förslag till lag om ändrad lydelse av 6 och 41 §§ sjömanslagen den 15 juni 1922 (nr 270); samt

nr 138, med anhållan om riksdagens yttrande rörande vissa av den internationella arbetsorganisationens konferens år 1933 fattade beslut.

Herr statsrådet *Vennerström* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 110, med förslag till lag om anskaffning av hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot (häst- och fordonsanskaffningslag) m. m.; samt

nr 111, angående anslag till rese- och traktamentskostnader m. m. för hästuttagningensmyndigheterna.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 6, i anledning av väckt motion om viss ändring i lagen om arbetarskydd.

*Om viss
ändring i
lagen om ar-
betarskydd.*

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 245, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herrar *Branting* och *Wahlmark* yrkat, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om sådan ändring i lagen om arbetarskydd jämte instruktionen för yrkesinspektionen, att yrkesinspektörer och därmed jämställda inspektionsorgan gäves befogenhet att meddela sådant förbud och arbetsvillkor, som nu enligt 38 § 1 mom. första stycket i arbetarskyddslagen kunde utfärdas av yrkesinspektionens chefsmyndighet.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion, I: 245, icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Herr Branting: Herr talman! Jag vill beklaga det slut, vartill utskottet kommit i denna sak. Motionen gäller en ändring i lagen om arbetarskydd, avseende att förekomma, att olycksfall inträffa på arbetsplatserna. Man skulle enligt motionen företa den ändringen i lagen, att yrkesinspektörerna få befogenhet att omedelbart förbjuda anordningar, som äro farliga och anses kunna medföra olycksfall. Den nuvarande ordningen är som bekant den, att, när dylik fara konstateras av yrkesinspektör, skall han göra anmälan till socialstyrelsen, som är yrkesinspektionens chefsmyndighet, och sedan skall förbudet mot den farliga anordningen komma ifrån den centrala myndigheten, efter det att arbetsgivaren har blivit hörd.

Jag och min medmotionär ha framhållit den fara som kan komma av denna ordning med hänsyn till den tidsutdräkt, som följer av den stadgade omgången: Först skall faran upptäckas av yrkesinspektören, så skall han skriva till Stockholm, så skall ifrån Stockholm arbetsgivaren höras, så skall han svara, och så skall slutligen förbudet komma!

Utskottet har införskaffat en utredning, som enligt min mening närmast stärker det påstående, jag har gjort, nämligen att här förekommer en tidsutdräkt, som är anmärkningsvärd. Enligt utskottets egna siffror har det i en del fall förlupit en synnerligen avsevärd tid åtminstone enligt min mening emellan yrkesinspektörens upptäckande av faran och socialstyrelsens förbud. I ett fall ha åtgått 60 dagar, i ett annat fall 73 och i ett tredje fall 78 dagar,

Om viss ändring i lagen om arbetarskydd. (Forts.)

ifrån det att yrkesinspektören på någon viss arbetsplats upptäckt en anordning, som vilken dag, vilken stund som helst kan medföra, att en människa kanske blir lemlästad eller slår ihjäl sig, till dess att förbud för den farliga anordningen slutligen kommer ifrån Stockholm.

Jag menar som sagt, att det är ganska orimligt att bibehålla en sådan ordning, om det inte är alldeles nödvändigt.

Jag vill också fästa uppmärksamheten på att man vid internationella förhandlingar ansett den ordning, som jag tillåtit mig föreslå, vara rimlig, i det att man ju vid internationella arbetsorganisationens konferens 1920 beslöt rekommendera just sådana bestämmelser, enligt vilka yrkesinspektionens tjänstemän eller andra organ för kontroll över tillämpningen av lagar och förordningar rörande skydd för arbetare mot olycksfall skola äga befogenhet att i varje särskilt fall föreskriva för arbetsgivaren, vad han har att göra för att iakttaga sina skyldigheter, givetvis med rätt för honom att anföra klagomål. Sålunda gav man vid denna internationella konferens en rekommendation, att det borde vara de särskilda yrkesinspektörerna, icke en central myndighet, som skulle få befogenhet att utfärda förbud. Men i Sverige ha vi den ordningen, att dessa ärenden först skola gå till socialstyrelsen.

Jag skulle inte ha gripit ordet i detta fall, herr talman, om det inte förhållit sig på det sättet, att olycksfallen i arbete äro så fruktansvärt många, att man verkligen enligt min mening bör snarast företaga alla de åtgärder, som synas skäligen och möjliga för att minska deras antal. Det kan ju inte sättas i fråga annat — och det har inte heller utskottet gjort — än att yrkesinspektörerna i och för sig äro fullt kompetenta till att i de särskilda fallen bedöma, när en sådan anordning bör vidtagas, som bringar en yrkesfara ur världen. Enligt utskottets egna påpekanden har det inte heller i något fall förekommit, att yrkesinspektörs framställning blivit avvisad av socialstyrelsen, utan det har alltid visat sig, att yrkesinspektören har haft rätt, och så småningom har han då också fått socialstyrelsens konfirmation på sin framställning. Det ligger också i sakens natur, att den, som är på platsen och kan se förhållandena, sådana de gestalta sig i det levande livet, bäst kan bedöma, vad som bör göras. Det förefaller mig därför vara en alldeles onödigt, byråkratisk omgång, att papperen först skola skickas till Stockholm, och att där skall fattas det beslut, som avser att undanröja faran.

Utskottet har anfört såsom skäl emot framställningen i motionen, att det under alla förhållanden måste taga viss tid att få fram ett förbud. På min anmärkning, att det nu tar så lång tid att få beslut om ett förbud, svarar alltså utskottet: ja, men det skulle ändå inte gå ögonblickligen att få fram det önskade förbudet, ty i varje fall måste yrkesinspektören först bereda arbetsgivaren tillfälle att yttra sig! Det är naturligtvis sant, att under alla förhållanden en viss tid skulle åtgå. Men, mina herrar, det bleve ju i alla fall på det sättet, att det av yrkesinspektören önskade förbudet skulle komma högst betydligt mycket *fortare*, om inte ärendet först behövde remitteras till Stockholm och hela den omgång förekomma, som nu är stadgad.

Jag vill slutligen beklaga, att inte utskottet har funnit lämpligt att remittera denna fråga till yttrande av yrkesinspektörerna själva. Jag är för min del övertygad om att hade man tillfrågat dessa verkligt sakkunniga tjänstemän om vad som härvidlag är önskvärt eller icke önskvärt, skulle man ha fått beskedet, att en sådan förändring av lagen, som här föreslagits, är i högsta grad önskvärd och nyttig.

Jag har med dessa ord, herr talman, blott velat framställa några påpekanden, så att denna sak inte skulle gå förbi alldeles oanmärkt. Men jag anser det icke lönt att göra något yrkande.

Om viss ändring i lagen om arbetarskydd. (Forts.)

Herr Larsson, Sam: Herr talman! Ehuru jag inte deltagit i detta ärendes behandling inom andra lagutskottet, ber jag att med ett par ord få erinra om vad utskottet framhållit i sitt yttrande som stöd för sin hemställan om avslag på motionen.

Som kammaren säkert erinrar sig, infördes i lagen den bestämmelse, varom nu är fråga, så sent som år 1931, då det överflyttades ifrån länsstyrelserna, som förut hade haft beslutanderätten i dessa ärenden, till socialstyrelsen att fatta beslut om sådana förbud, som det här gäller. Anledningen till denna överflyttning var, att man ville ha en så sakkunnig behandling som möjligt av fallen. I åtskilliga hänseenden kan det ju röra sig om förbud, som kunna vara av stor ekonomisk betydelse för den industri, det gäller. I de fall, där synnerlig fara kan föreligga, finns ju möjlighet för myndigheterna att meddela beslut utan hörande av arbetsgivaren, och det har också, såsom framgår av den här föreliggande redogörelsen, skett i ett fall, där tiden varit så kort som fyra dagar mellan anmälan och beslutets fattande.

I de andra fallen — därom kan jag inte uttala mig — kan det ju vara så, att det förelegat en viss svårighet att avgöra, huruvida den ifrågasatta åtgärden var erforderlig eller inte. Det kan ju också hända, att arbetsgivarens yttrande dröjt en avsevärd tid, innan det kommit vederbörande till handa. På det sättet skulle ju, som utskottet har framhållit och som motionären nu erinrade om, ett visst dröjsmål inträda, även om den slutliga beslutanderätten skulle ligga hos vederbörande yrkesinspektör.

Huvudanledningen till att andra lagutskottet i år inte ansett sig kunna förorda ett bifall till motionerna är givetvis ingalunda bristande intresse för åtgärder, som kunna bidra till att minska olycksfallen, utan allenast den omständigheten, att en så kort tid förflutit, sedan denna bestämmelse infördes, att tillräcklig erfarenhet omöjligen kan förefinnas om behovet av ändring. Inalles är det, såsom utskottet erinrar, under de gångna två åren åtta fall, som det har varit fråga om. Att det också under den första tiden, då tillsynsmyndigheten skall utöva denna bestämmanderätt, kan komma att dröja längre i något fall, innan avgörandet träffas, kan ju bero på att de första avgörandena kunna få en i viss mån prejudicerande betydelse för framtiden och att man därför måste tänka sig noga för, innan beslut fattas. Det är möjligt, att i fortsättningen en mycket kortare tid skall kunna förflyta emellan anmälan och myndighetens slutliga beslut.

Jag tror, att de skäl, som utskottet åberopat, äro så starka, att det inte finns anledning att förfara på annat sätt än som utskottet hemställt. Motionären har inte heller gjort något yrkande. För min del ber jag att få hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr Branting: Jag tillåter mig i anledning av den siste ärade talarens yttrande att framhålla: Det är visserligen sant, att det finns särskilda bestämmelser för det fall, då s. k. »synnerlig fara» föreligger. Men herr Sam Larsson skall säkerligen ge mig rätt i, att det är en synnerligen flytande gräns mellan vad som är »fara» och vad som är »synnerlig fara» — det läge, som bara betecknats som »fara», kan naturligtvis i det verkliga livet många gånger sluta med en katastrof, så att det visar sig, att där förelåg en synnerlig fara.

Jag vill också vända mig mot den vanliga inställningen, att, när en fara föreligger, man skall behöva med redan inträffade olyckor bevisa dess realitet. Hur går det nu till, i vanliga fall? Jo, det får gå en dag omsänder, ingen fäster avseende vid faran, förrän det plötsligen inträffar en större olycka! Men tvärtemot denna benägenhet att inte räkna med en fara såsom existe-

Om viss ändring i lagen om arbetarskydd. (Forts.)
 rande, förrän allmänheten blivit uppskrämd av en katastrof, menar jag, att man bör ingripa på ett tidigare stadium, så att även den första olyckshändelsen förebygges.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu ifrågakvarande utlåtandet hemställt.

Föredrogos ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse å Harparanda stad av viss del av kronoparken Karl Johan i Norrbottens län;

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medgivande för Kungl. Maj:t att i vissa fall försälja kronoegendom m. m.;

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av mark från kronoegendomar eller upplåtande av nyttjanderätt eller servitutsrätt till sådan mark;

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedsättning av saluvärdet vid vissa försäljningar av kronoegendom;

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av vissa i flottledsfonden ingående fordringsbelopp;

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för vattenfallsstyrelsen att försälja tomter och områden från de under styrelsens förvaltning ställda fastigheter;

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa statens järnvägar tillhöriga markområden m. m.;

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av viss utfästelse vid genomförandet av regleringen av potatismjölstillverknin-

gen;

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till ackords- och stödlån åt jordbrukare samt i ämnet väckta motioner; ävensom

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av nionde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos och bordlades på begäran Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 103, 107, 108, 110, 111, 124—126, 128, 129 och 136—138.

Avgåvos och bordlades nedannämnda motioner:

nr 301, av herr *Andersson, Nils*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till föreningen för skidloppningens främjande i Sverige för utbyggnad av turiststationen Högfjället vid Storlien m. m.;

nr 302, av herr *Andersson, Nils*, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om pension åt maskinisten J. Flemström; och

nr 303, av herr *Johansson, Johan Bernhard*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om erkända arbetslöshetskassor m. m.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 2, angående reglering för budgetåret 1934/1935 av utgifterna under rikstatens andra huvudtitel, innefattande anslagen till justitiedepartementet;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av vissa utbildningskurser för f. d. fast anställt manskap vid försvarsväsendet; och

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tionde huvudtiteln gjorda framställningar angående anslag till lots- och fyrinrättningen samt säkerhetsanstalter för sjöfarten;

bevillningsutskottets betänkande nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till sockerbetsodlingens uppehållande jämte i ämnet väckta motioner; samt

jordbruksutskottets utlåtanden och memorial:

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående reglering av införseln av ägg jämte i ämnet väckta motioner;

nr 15, i anledning av remiss från andra kammaren av väckt motion angående importförbud å kött och fläsk samt varor därav;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående åtgärder mot smittsamma sjukdomar hos bin; och

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av avtal rörande försäljning av vissa Djäknehytterotarnas skifteslag tillhöriga samfällda områden i Avesta stad i vad angår vissa allmänna hemman.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 12.59 på dagen.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 20 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 4 e. m.

Herr **talmannen** yttrade: Åter har ett tragiskt dödsfall inträffat inom de europeiska statschefernas led. Belgiernas konung har omkommit genom en olyckshändelse under omständigheter, ägnade att framkalla bestörtning, men också den djupaste medkänsla med dem, som närmast berörts. Jag ber nu att å kammarens vägnar få betyga kammarens varma deltagande i den sorg, som sålunda drabbat den belgiska nationen och det belgiska konungahuset.

Den avlidne konungen stod både som människa och som monark mycket högt, och han blev ett lysande föredöme i fosterlandskarlek och självupppoffring, ett föredöme, som säkerligen skall fortleva och alltjämt högt uppskattas, icke blott inom den belgiska nationen, utan även inom vida kretsar utanför de nationella gränserna. Därmed skall också, hoppas vi, den styrka i prövnin- gen ökas, som nu från vår sida liksom från alla håll i världen tillönskas den sörjande nationen och dess konungahus.

Detta anförande åhördes av kammarens ledamöter stående.

Herr statsrådet *Ekman* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 135, angående anslag för utmärkande av gränserna för skyddsskogsområdena inom Kopparbergs och Jämtlands län;

nr 139, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 23 § lagen den 16 oktober 1914 (nr 349) om tillsyn å fartyg;

nr 140, angående inlösen av vissa arrenderätter till laxfisken i Mörrums- ån;

nr 143, angående försäljning av vissa kronoegendomar och lägenheter från sådana egendomar; samt

nr 144, angående ytterligare statsunderstöd till vissa torrlägningsföretag.

Justerades protokollen för den 14 och den 16 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av överenskommelse mellan Sverige och Finland angående gemensam bevakning för bekämpande av olovlig införsel av alkoholvaror, m. m.; och

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 17 maj 1923 (nr 113) om utgörande av en särskild stämpelavgift i vissa fall vid köp, byte eller införsel till riket av pärlor med flera lyxvaror.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 och 11 §§ lagen den 30 juni 1916 (nr 312) angående ansvarighet för skada i följd av automobiltrafik;

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge den 7 november 1933 avslutad konvention angående konkurs m. m.; samt

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 24 juli 1903 om utländsk försäkringsanstalts rätt att driva försäkringsrörelse här i riket m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 103, med förslag till lag om sterilisering av vissa sinnessjuka, sinnesslöa eller andra som lida av rubbad själsverksamhet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 107, angående uppförande av byggnad för fackavdelningen för väg- och vattenbyggnad vid Chalmers tekniska institut.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 108, med förslag till grunder för dyrtidstillägg under ecklesiastikåret 1934/1935 åt dels kyrkoherdar och komministrar i nyreglerade pastorat samt kontraktsprostar och vissa extra ordinarie präster, dels ock innehavare av prästerliga emeritilöner; ävensom

nr 110, med förslag till lag om anskaffning av hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot (häst- och fordonsanskaffningslag) m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 111, angående anslag till rese- och traktamentskostnader m. m. för hästuttagningensmyndigheterna.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 124, med förslag till lag om bevisning genom sakkunnig, m. m.;

nr 125, med förslag till lag angående tillägg till 21 § lagen den 14 juni 1917 (nr 380) om införsel i avlöning, pension eller livränta; och

nr 126, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 31 maj 1932 (nr 156) om anstånd i särskilt fall med gälds betalning.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 128, angående nedsättning av räntan å vissa egnahemslån från statens vattenfallsverk; och

nr 129, angående inköp för postverkets räkning av riksbankens fastighet i Visby.

Föredrogos och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 136, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 29 juni 1912 (nr 206) om arbetarskydd;

nr 137, med förslag till lag om ändrad lydelse av 6 och 41 §§ sjömanslagen den 15 juni 1922 (nr 270); samt

nr 138, med anhållan om riksdagens yttrande rörande vissa av den internationella arbetsorganisationens konferens år 1933 fattade beslut.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den av herr *Andersson, Nils*, väckta motionen, nr 301, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till föreningen för skidloppningens främjande i Sverige för utbyggnad av turiststationen Högfjället vid Storlien m. m.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet den av herr *Andersson, Nils*, väckta motionen, nr 302, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om pension åt maskinisten J. Flemström.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott den av herr *Johansson, Johan Bernhard*, m. fl. väckta motionen, nr 303, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om erkända arbetslöshetskassor m. m.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtanden nr 2, 23 och 24, bevillningsutskottets betänkande nr 4 samt jordbruksutskottets utlåtande nr 14.

Om återlämnande från jordbruksutskottet av en dit remitterad motion.

Föredrogs jordbruksutskottets memorial nr 15, i anledning av remiss från andra kammaren av väckt motion angående importförbud å kött och fläsk samt varor därav.

Detta memorial var så lydande:

»Till jordbruksutskottet har från andra kammaren blivit remitterad en inom andra kammaren väckt motion, nr 465, av herrar Nyblom och Wallén, angående importförbud å kött och fläsk samt varor därav.

Jämlikt § 7 i gällande reglementariska föreskrifter för riksdagen får utskottet hemställa, att ifrågavarande motion må till andra kammaren återlämnas.»

Herr förste vice talmannen: Jag hemställer, herr talman, att utskottets hemställan måtte bifallas med förklarande, att ifrågavarande motion är av beskaffenhet att böra överlämnas till bevillningsutskottet.

Vad herr förste vice talmannen sålunda hemställt bifölls.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran jordbruksutskottets utlåtanden nr 16 och 17.

Herr **förste vice talmannen** erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Jag får hemställa, att kammaren måtte besluta, att bevillningsutskottets betänkande nr 4 jämte jordbruksutskottets utlåtanden nr 14, 16 och 17 sättas näst efter konstitutionsutskottets utlåtande nr 3 på morgondagens föredragningslista bland två gånger bordlagda ärenden.

Denna hemställan bifölls.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner nr 135, 139, 140, 143 och 144 blevo desamma på begäran bordlagda.

Herr *Larsson, Johan*, väckte en motion, nr 304, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 22 kap. 5 och 21 §§ strafflagen.

Motionen blev på begäran bordlagd.

Anmäldes och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av viss utfästelse vid genomförandet av regleringen av potatismjölstillverkningen;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till ackords- och stödlån åt jordbrukare;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av nionde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga;

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överlåtelse å Harparanda stad av viss del av kronoparken Karl Johan i Norrbottens län;

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående medgivande för Kungl. Maj:t att i vissa fall försälja kronoegendom m. m.;

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av mark från kronoegendomar eller upplåtande av nyttjanderätt eller servitutsrätt till sådan mark;

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nedsättning av saluvärdet vid vissa försäljningar av kronoegendom;

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av vissa i flottledsfonden ingående fordringsbelopp;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för vattenfallsstyrelsen att försälja tomter och områden från de under styrelsens förvaltning ställda fastigheter; samt

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa statens järnvägar tillhöriga markområden m. m.

Anmäldes och bordlades

första lagutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av väckt motion angående revision av lagstiftningen om fri rättegång; och

nr 16, i anledning av väckta motioner om lagstiftning till skydd för markägares rätt till bärplockning å skogs- och hagmark; samt

andra lagutskottets utlåtande nr 8, i anledning av väckt motion angående utflyttningsbidrag vid sådana laga skiften, som motsvara tidigare hemmansklyvningar, m. m.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades herr *Bäckström* för tiden den 21—den 23 i denna månad.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4.15 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.